

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 6371/23

בג"ץ 6761/23

לפני:

כבוד השופטת דפנה ברק-ארז
כבוד השופט דוד מינץ
כבוד השופטת יעל וילנר

העותרת בבג"ץ 6371/23 : התנועה למען איכות השלטון בישראל

העותרת בבג"ץ 6761/23 : חדו"ש – לחופש דת ושוויון

נגד

- המשיבים בבג"ץ 6371/23 : 1. ממשלת ישראל
2. שר הפנים
3. משרד האוצר
4. משרד הרווחה והביטחון החברתי
5. המועצה הארצית לביטחון תזונתי
6. היועצת המשפטית לממשלה

- המשיבים בבג"ץ 6761/23 : 1. שר הפנים
2. ממשלת ישראל
3. שר הרווחה והשירותים החברתיים
4. שר האוצר
5. כנסת ישראל – ועדת הכספים
6. המועצה הארצית לביטחון תזונתי

עתירה למתן צו על-תנאי

תאריכי ישיבות :

ח' כסלו תשפ"ה (09 דצמבר 2024)
כ"ז אלול תשפ"ג (13 ספטמבר 2023)

בשם העותרת

בבג"ץ 6371/23 : עו"ד אריאל ברזילי, עו"ד אורי הס

בשם העותרת

בבג"ץ 6761/23 : עו"ד יפעת סולל

בשם המשיבים 1-6 בבג"ץ

6371/23 והמשיבים 1-4, 6

בבג"ץ 6761/23 : עו"ד שוש שמואלי, עו"ד יונתן סיטון

בשם המשיבה 5

בבג"ץ 6761/23 : עו"ד יצחק ברט

פסק-דין

1. העתירות שבפנינו עוסקות בנושא שלא ניתן להפריז בחשיבותו – הסיוע הניתן למשפחות מעוטות יכולת בישראל לצורך רכישת מזון. הצדדים לדיון תמימי דעים כי התכלית של קידום הביטחון התזונתי של מי שידו אינה משגת – היא תכלית ראויה. אולם, התעוררו ביניהם מחלוקות באשר לאופן שבו יש ליישם תכלית זו, ובפרט ביחס לקריטריונים ואמות המידה שקבע שר הפנים לחלוקת הסיוע האמור בהמשך להחלטת ממשלה מספר 511 מיום 14.5.2023 (להלן: החלטת ממשלה 511).

2. מלכתחילה העתירות כוונו נגד הקריטריונים ואמות המידה שהתבססו על מבחני הזכאות להנחה בארנונה. בין השאר נטען לגבי קריטריונים אלה כי הם מחמיצים אוכלוסיות מוחלשות נוספות שראויות לסיוע בתחום המזון, בשים לב לכך שהתבססות על זכאות להנחה בארנונה הקנתה עדיפות למשפחות מרובות ילדים מבלי לתת מענה למשפחות אחרות שחיות במצוקה ובעלות הכנסה נמוכה.

3. מאז הגשת העתירות חלו התפתחויות רבות שאין זה המקום לפרטן. בתמצית יצוין כי ביום 7.9.2023 החליט בית משפט זה (השופט א' שטיין) על מתן צו ארעי שהורה למשיבים להימנע מחלוקת כספים בהתאם להחלטת ממשלה 511 עד למתן החלטה אחרת. בהמשך לכך, ביום 13.9.2023 התיק נדון בפני הרכב (המשנה לנשיאה ע' פוגלמן, עם שתיים מחברות ההרכב הנוכחי – השופטות ד' ברק-ארז ו-י' וילנר). בתום הדיון הגביל בית משפט זה את תחולתו של הצו הארעי שהוצא באופן שיאפשר שימוש בחלק מהתקציב של שנת 2023 – בבחינת הרע במיעוטו ועל מנת שלא לסכל כליל את הסיוע לנזקקים. כמו כן בית משפט זה הורה על מתן צו ביניים שימנע חלוקת כספים בסך של 600 מיליון שקלים בשנת 2024.

4. מבלי למצות נציין כי בעקבות הדיון שהתקיים בתיק הוקמה ועדת מנכ"לים של משרדי הממשלה הרלוונטיים על מנת לבחון את אופן הטיפול המתאים בנושא. בכלל זה בחנה הוועדה את זהותו של המשרד אשר יפעל ליישום הקריטריונים לחלוקת הסיוע ואת העקרונות שיש להחיל על קביעת אמות המידה לחלוקת תווי המזון.

5. ביום 23.9.2024 הוגשה הודעה מעדכנת שממנה למדנו, בעיקרו של דבר, כי חל שינוי ממשי בעמדתם של משיבי המדינה. צוות המנכ"לים המליץ כי החל משנת 2025 (דהיינו מן השנה הבאה) כלל הפרויקטים למתן סיוע בתחום הביטחון התזונתי ירוכזו

במשרד הרווחה והביטחון החברתי בלבד, וכי יגובשו "אמות מידה ייעודיות" לחלוקת סיוע תזונתי "באופן שלא ידרוש לשוב ולהסתמך על מבחני הכנסה שנקבעו לעניינים אחרים, כדוגמת מבחני ההכנסה לצורך זכאות בארנונה או מבחני ההכנסה לצורך קבלת קצבאות שונות מביטוח לאומי". בכך למעשה נענתה הדרישה העיקרית שעמדה ביסוד העתירות.

6. באשר לשנת 2024, אשר עומדת להסתיים בקרוב, נמסר כי בנקודת הזמן הנוכחית נותרה יתרת תקציב של 300 מיליון שקלים בלבד. ביחס לסכום זה צוין כי 210 מיליון שקלים יחולקו על-ידי משרד הפנים, בהתאם לקריטריונים הקיימים, לאחר שיוכנסו בהם תיקונים משמעותיים (כגון הקניית זכאות מלאה למקבלי הבטחת הכנסה וביטול ההגבלה למספר הילדים המקנים זכאות ביחס אליהם). בהודעה הוסבר כי הסתמכות זו על הקריטריונים הקיימים, בכפוף לתיקון, נדרשת בשים לב לסיומה הקרוב של שנת התקציב. יתרת הסכום בגובה 90 מיליון שקלים תועבר לפרויקט הביטחון התזונתי של משרד הרווחה והביטחון החברתי, כאשר 30 מיליון שקלים מתוכה יוכרו כתקציב ייעודי עבור הציבור הערבי.

7. ההודעה המעדכנת נדרשה אף לפרטים חשובים נוספים, שאין זה המקום לפרטם, אך ראוי לצייןם בכלליות, כדוגמת השימוש שייעשה ביתרות תקציב של שנת 2023 לצורך השלמת חלוקת תווי המזון לזכאים.

8. בדיון שהתקיים בפנינו ביום 9.12.2024 חזרו והבהירו באי-כוח משיבי המדינה את השינויים שנעשו ביחס להחלטות המקוריות (החלטה 511 והחלטת ממשלה מספר 1306 מיום 14.1.2024). כן הוגשה לתיק בית המשפט החלטת ממשלה מספר 2473 מיום 24.11.2024 שנתנה תוקף לשינויים אלה.

9. באי-כוח העותרות בירכו על השינויים שהושגו. עם זאת, הם הצרו על כבדת הדרך שהיו צריכים לעבור, וכן הדגישו את החשיבות הנודעת לכך שהשינויים אשר עליהם הוצהר אכן ימומשו. זאת מאחר שפעולה לפי הקריטריונים הקיימים, בכפוף לתיקון, היא בגדר אילוץ, על רקע חלוף הזמן. באת-כוח העותרת בבג"ץ 6761/23 הדגישה במיוחד את החשיבות הנודעת לקידום הביטחון התזונתי השוטף, באמצעות סיוע למשפחות מוחלשות על בסיס קבוע, להבדיל מאשר על דרך של מתנות לחג. בא-כוח העותרת בבג"ץ 6371/23 חזר והתריע כי יש לוודא שהשינוי הנכלל בהודעה המעדכנת אכן ימומש.

10. בנסיבות המתוארות דומה כי העתירות אכן מיצו את עצמן, לאחר שהובילו לתהליכי קבלת החלטות חשובים, וניתן אפוא להורות על מחיקתן.

11. בשים לב לשינויים שחלו ולתרומתן של העתירות להשגתם אנו מורים כי משיבי הממשלה (משיבים 1-6 בבג"ץ 6371/23 ומשיבים 1-4, ו-6 בבג"ץ 6761/23) יישאו בהוצאותיהן של העותרות – בסך של 15,000 שקלים לכל אחת מהן.

ניתן היום, י' כסלו תשפ"ה (11 דצמבר 2024).

יעל וילנר
שופטת

דוד מינץ
שופט

דפנה ברק-ארז
שופטת